

Лещик І.Б.,
кандидат економічних наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНОПАРКОВИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Анотація. В статті досліджено сутність та тенденції розвитку технопарків.

Annotation. In article explored essence and trends of the development technopark.

Ключові слова: інновація, технопарк, інноваційний проект.

Постановка проблеми. Інноваційна система України переживає не найкращі часи свого становлення та розвитку, що пов'язано, перш за все, з політичними подіями та постійними процесами перерозподілу влади на рівні Кабінету Міністрів України. Всі ці негативні явища підсилюють комплекс проблем, що притаманні розвитку інноваційних процесів в Україні, зокрема: відсутність науково-методологічної бази формування інноваційної системи; відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки; державне управління інноваційною діяльністю здійснюється без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку, інтегралу її реалізації, послідовної на виваженої зовнішньої та внутрішньої економічної політики; відсутність дієвої системи пріоритетів розвитку науково-технологічної сфери; недостатність фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень та впровадження інноваційних розробок і низку інших невирішених питань [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку на макро- та мікрорівнях ґрунтовно висвітлені в працях С.М. Ілляшенко, В.Г. Божкової, М.І. Крупки, В.М. Гесця, М.В. Гомана, О.Є. Кузьоміна, В.П. Семиноженка та ін. Але нинішня ситуація в Україні, економічна нестабільність, а також швидкий розвиток левних країн Європи і США, які диктують умови не лише у напрямі науково-технічного прогресу, а й ставлять перед науковою спільнотою питання нагальної побудови в Україні реально діючої інноваційної моделі економіки, вимагають подальшого вивчення цього питання та відповідного фінансування витрат на НДДКР й інноваційну діяльність, їх стимулювання і розвиток.

Постановка завдання. Метою даної публікації є дослідження сутності та тенденції розвитку технопарків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкові перетворення в економіці нашої держави розпочалися насамперед із запозичення європейського та американського досвіду з характерною появою нових слів, часто незрозумілих не тільки широкому загалу, а й керівникам підприємств і державним діячам. Зокрема йдеться про позначення терміном «технопарк» певного науково-виробничого комплексу, основною метою якого є впровадження нових технологій. Вперше назву «парку» отримали інноваційні об'єкти у 1951 р. у США, штат Каліфорнія (Стенфордський університет). Головною ідеєю формування нової організаційної структури було використання частини території, що належала Університету, для створення компактної промислової зони, привабливої для підприємств електронної та авіакосмічної індустрії, що сформувалася в Каліфорнії під час другої світової війни та стрімко розвивалася по її закінченні. Джерелом фінансування були військові замовлення федерального уряду. Ця зона була привабливою не тільки за рахунок доріг,

інженерних комунікацій, зв'язку, зручних промислових будівель та інфраструктури сфери обслуговування, головне – постійні взаємовигідні контакти з науковцями університету.

Технопарки, які функціонують в Україні сьогодні можна розділити на три категорії:

- ті, що створювалися при вузах, НДІ без будь-якої підтримки держави і не мають жодних пільг (технопарк «Львівська політехніка»);

- ті, які функціонують у спеціальних економічних зонах (СЕЗ) і користуються такими ж податковими пільгами, як і решта підприємств цих зон (технопарк «Яворів», бізнес-інкубатор СЕЗ «Славутич»);

- створені на базі великих наукових центрів або ВУЗів, що мають потужні дослідні підрозділи, підпадають під дію Закону України від 16 липня 1999 р. «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» і користуються спеціальними пільгами (технопарк «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона», технопарк «Інститут монокристалів», технопарк «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», технопарк «Вуглемаш», технопарк «Інститут технічної теплофізики», технопарк «Укрінфотех», технопарк «Інтелектуальні інформаційні технології», технопарк «Київська політехніка»).

Яскравою ілюстрацією технопарків другої категорії є науково-технологічний парк «Яворів» (Львівська обл.), який можна вважати однією з перших масштабних інноваційних інституцій в Україні. У своїй діяльності він керується Законом України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» від 15 січня 1999 року та іншими нормативними актами України, які регулюють діяльність спеціальних економічних зон та інноваційних структур. Згідно з ними, всім проектам технопарку «Яворів» надаються пільги, які дозволяють зменшити податковий тиск з боку держави майже на 40%. Як наслідок, на території СЕЗ «Яворів» зареєструвалися 83 підприємства. Продукція підприємств технопарку найрізноманітніша: це і деревне борошно надтонкого подрібнення, і сучасні вікна і двері, і металодахівка, і телефони, і пакувальні матеріали, і продукти харчування, і побутові освітлювальні прилади, і харчові добавки, і дезінфікуючі засоби.

Третя категорія технопарків з'явилася 16 липня 1999 р. з прийняттям Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків». Саме до цієї категорії належить найпотужніший в Україні технологічний парк «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона», інноваційна продукція якого користується попитом не лише в Україні, а й за її межами. Зокрема, це флюси нового покоління, сучасні машини для контактного зварювання, устаткування для напівавтоматичного зварювання конструкційних матеріалів в різних середовищах, високопродуктивні плуги підвищеної стійкості, спеціальні машини і обладнання санітарної очистки з підвищеними продуктивністю та ресурсом експлуатації для міських комунальних та шляхових господарств, високоефективні вітротурбіни потужністю 600 кВт з використанням зварних опорних веж, сучасні високопродуктивні зернозбиральні комбайни підвищеної ефективності та багато іншого.

У жовтні 2007 року була зареєстрована єдина інноваційна структура агропромислового комплексу держави – технологічний парк «Агротехнопарк», яка має механізми економічного стимулювання інноваційної модернізації у вигляді спеціального режиму діяльності. Базовою науковою організацією Технопарку є Національний університет харчових технологій. ТП «Агротехнопарк» зі своїми учасниками та іноземними партнерами опрацьовує ряд проектів, у тому числі щодо будівництва біодизельних та біоетанольних заводів, енерготеплогенеруючих комплексів, когенераційних станцій для утилізації комунальних, промислових та побутових відходів, обладнання із газифікації, термічної деструкції, анаеробної ферментації для виробництва біо- та синтезгазу, біопаливних компонентів та добрив, модернізації цукрових заводів та інших підприємств, створення агропромислових і переробних виробництв з новітніми технологіями та інше.

Із англійськими та німецькими партнерами досягнуто угоди щодо організації роботи на основі передоплати, а голландською та чеською сторонами, для реалізації проектів, товарні інвестиційні ресурси в Україну надаються через кредитні лінії. Інвестор виконує роботи, будує і налагоджує об'єкт «під ключ» із наданням 30-40% і більше субпідряду для української сторони, проводить навчання персоналу та супроводить експлуатацію об'єкту весь період його роботи.

При реалізації інноваційних проектів поєднання інвестиційних пропозицій іноземного партнера зі спеціальним режимом інноваційної діяльності Технопарку створює оптимальну можливість для реалізації проектів у регіонах та аграрному секторі економіки України, зокрема для використання можливостей інноваційно-інвестиційної діяльності Технопарку для модернізації підприємств.

Також протягом 2007 року між Міністерством освіти і науки України, КиївЦНТЕІ та Технопарком продовжувалася робота з співпраці наукових організацій і підприємств України і КНР в рамках діяльності Українсько-китайського технопарку щодо реалізації спільних проектів та високотехнологічної продукції, а саме:

- між Тернопільським технічним університетом та китайськими партнерами по випробуванню нових джерел живлення;
- між Одеським державним університетом та китайськими партнерами по спільній роботі в сфері освіти;
- між ДП «Завод ім. Малишева» та китайською компанією;
- між Інститутом хімії поверхні НАНУ та Шаньдунським університетом;
- між фірмою «Агропромтех» з Дніпропетровська та заводом «ФОТОН»;
- між Інститутом біохімії ім. О.В. Паладіна НАНУ та китайськими партнерами щодо проведення випробувань по новому лікарському препарату;
- між підприємством «Альфа-строй» та китайською машинобудівною компанією, яка виробляє будівельну техніку.

За підсумками 2007 р. обсяг випуску інноваційної продукції за проектами українських технопарків становив майже 3 млрд. грн., що на 716505,6 тис. грн. більше ніж попереднього року (табл. 1).

Таблиця 1

**Узагальнений звіт реалізації проектів технологічних парків за 2006-2007 роки
(за даними поданих звітів технологічних парків) [4, 5]**

Показники	2006	2007	+,- 2007р. до 2006р.
Кількість зареєстрованих проектів, штук	51	25	-26
Кількість проектів, що виконуються, штук	31	18	-13
Сума одержаних інвестицій, усього, тис. грн.	8236	5909,90	-2326,1
у тому числі іноземних	2664,8	2512,90	-151,9
Сума одержаних кредитів, тис. грн.	405006	286380,70	-118625,6
Сума одержаних коштів державного бюджету, тис. грн.	0	7000,00	7000
Загальна сума витрат на виконання проектів, тис. грн.	2187431	1862386,6	-325044,6
Витрати на НДДКР та виробництво дослідних зразків, тис. грн.	35207,5	24482,00	-10725,5
Загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції з ПДВ, усього, тис. грн.	2280192	2996697,10	716505,6
у тому числі:			
реалізовано на внутрішньому ринку без ПДВ	1930474	2245504,80	315030,6
з них:			
реалізовано на зовнішньому ринку	349718	311663,50	-38054,6
Валові доходи від реалізації проектів, тис. грн.	1152466	891832,30	-260633,8
Валові витрати на реалізацію проектів, тис. грн.	1146002	864996,00	-281005,8
Отримано прибутку від реалізації проектів, тис. грн.		79952,00	79952
Отримано цільових субсидій у вигляді, тис. грн.	35196,1	21323,60	-13872,46
Митна вартість імпортованих товарів, тис. грн.	129194	90574,40	-38619,16
Зараховано на спеціальні рахунки податків, усього, тис. грн.	75269,5	29994,30	-45275,231
Перераховано платежів до бюджетів та державних цільових фондів, усього, тис. грн.:	230042	209193,00	-20848,85
у тому числі:			
до бюджетів, усього	116930	109063,40	-7867,07
з них:			
до державних цільових фондів, усього	113111	100178,80	-12932,58
з них:			
створено нових робочих місць, штук	166	201	35

В основному цей приріст відбувся за рахунок внутрішнього ринку, де обсяг реалізації зріс на 315030,6 тис. грн., тоді як на зовнішньому ринку обсяг реалізації інноваційної продукції зменшився на 38054,6 тис. грн. Проте такі результати діяльності технопарків у 2007 році не можна вважати успішними, оскільки по багатьох позиціях відбулося зменшення показників діяльності технопарків у порівнянні з 2006 роком. Зокрема, це стосується кількості зареєстрованих та таких, що виконуються проектів, зменшення яких становило 26 і 13 відповідно, валові доходи від реалізації проектів зменшилися на 260633,8 тис. грн. Знизилися і до того незначні обсяги інвестування в технопаркові структури. Суми одержаних інвестицій у 2007 році становили 5909,90 тис. грн., що на

2326,1 тис. грн. менше ніж попереднього року. Позитивним моментом є державна підтримка розвитку технопаркових структур, яка у грошовому виразі в 2007 році становила 7000 тис. грн.

До Державного бюджету України та державних цільових фондів у рамках виконання проектів технологічних парків за цей же період було перераховано понад 209,2 млн. грн. (на 9,1% менше за аналогічний показник 2006 року, який становив 230,0 млн. грн.). Витрати на НДДКР у 2007 року склали 24,5 млн. грн., що на 10,7 млн. грн. менше, ніж у 2006 року.

В рамках дії спеціального режиму діяльності технологічних парків протягом 2007 року на спеціальні рахунки було перераховано майже 30,0 млн. грн. податків, тоді як у 2006 році 28,9 млн. грн., при цьому створено додатково 201 робоче місце.

Висновки з даного дослідження. Досвід створення та розвитку національних інноваційних систем як у економічно розвинутих країнах, так і в країнах, що динамічно розвиваються, засвідчує, що інноваційна модель розвитку економіки характеризується функціонуванням комплексу інституційного, ресурсного та інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, який створюється завдяки активній державній підтримці розвитку інноваційної інфраструктури шляхом запровадження програмно-цільових методів управління цією сферою. Вказана модель не може бути реалізована тільки в рамках програм соціально-економічного розвитку. Тому свої зусилля держава повинна зосередити на подоланні таких негативних явищ та проблем:

- недостатнього економічного стимулювання інноваційної діяльності та відсутності державної підтримки інноваційних структур;
- недостатньої нормативно-правової врегульованості питань розвитку інноваційної інфраструктури та трансферу технологій;
- заорганізованості процедур державної реєстрації, ліцензування, сертифікації, системи контролю та дозвільної практики, регулювання орендних відносин;
- несформованості загальнодержавної інфраструктури інформаційного забезпечення інноваційної діяльності;
- відсутності належного інвестування та венчурного фінансування для здійснення масштабних технологічних змін;
- безсистемності та непослідовності в реалізації державної інноваційної політики.

Використана література

1. Гальчинський А., Гесць В., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток. – К.: Оранта, 1997.
2. Інноваційне законодавство України: Повне зібрання нормативно-правових актів. У 3-х т. Укладачі: авт. кол. / За заг. ред. В.В. Костицького. – К., 2003. – Т. 1. – 284 с.; К., 2003. – Т. 2. – 192 с.; К., 2003. – Т. 3. – 152 с.
3. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. – К.: ІЕП НАНУ, 1999.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. збірник. – К.: Держкомстат України, 2007.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. збірник. – К.: Держкомстат України, 2008.
6. www.isu.org.ua/catalog-7.
7. www.mon.gov.ua/science/innovation/topic/inf.
8. www.tp.paton.kiev.ua/laws/laws_list.